

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

XXII/3

**БЕОГРАД
1976.**

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXII (нова серија)

Св. 3

САДРЖАЈ

Речник и језичка култура (Поводом изласка из штампе последње књиге Рјечника ЈАЗУ) (ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ)	95—97
О босанско-херцеговачкој деklinацији <i>Sálko, Sálkē</i> (неколико речи) (РАДОСАВ БОШКОВИЋ)	98—100
Предлог код с генитивом неправих (конкретизованих) глаголских именица (МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ)	101—115
Поводом неких предлога за допуну правила о знацима интерпункције (МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ)	116—122
Још о промени именица типа <i>Раде</i> (МИЛИЈА СТАНИЋ)	123—125

Транскрипција јапанских и кинеских имена

(1) Начелна и конкретна питања транскрипције имена из далекоисточних језика (МИТАР ПЕШИКАН)	126—137
(2) Кинеска географска имена у нашој картографији (РАДМИЛА КОВАЧЕВИЋ)	137—143
(3) Особености кинеских властитих имена (LI JU-GIU)	143—146
(4) Правила и примери транскрипције јапанских географских имена (НИКОЛА РОДИЋ)	146—149

Текућа питања језичке културе

Глаголи <i>уснути</i> и <i>уснути</i> (МИЛИЦА ВУЈАНИЋ)	150—152
Потреба сарадње ономастичара и географа (ЗВЕЗДАНА ПАВЛОВИЋ)	153—155
О српскохрватским и албанским именицама на <i>-ар</i> (Поводом облика <i>Косовар</i>) (ДРАГУТИН МИЋОВИЋ)	155—157

Хроника

VI међународни научни састанак слависта у Вукове дане (ЉИЉАНА ЈУХАС)	158—160
О једном корисном терминолошком приручнику (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	160—161
Уз Речник жаргона (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	161—162

ми, на којима се заснива и наш узус. На примерима илустровано, *Синкјанг* ће се најпре чути као „Сјинџан” (са сливеним „сј”, заправо *šindan*), *Нанкинг* као „Нанџин”, *Кингтао* (традиционално *Цингтао*) као „Ѓиндао” или „Ѓинтао”, *Љаонинг* као „Љаонин”, *Ли Сјен Њен* углавном тако (само са *ś*), *Чу Ен Лај* као „Џоу Ен Лај” или „Чоу Ен Лај” итд.

Ове разлике, међутим, саме по себи не принуђују на одступање од система који смо предложили, или од неког у почечему другчијег система ако би се око њега лакше постигла општа сагласност; треба, наиме имати у виду да је и не нарочито погођен систем транскрипције — ако је јединствен и у општој примени — много боље решење од мешавине разних система, а тим пре од произвољне стихије без система и реда.

Митар Пешикан

КИНЕСКА ГЕОГРАФСКА ИМЕНА У НАШОЈ КАРТОГРАФИЈИ

Када се прегледају наши атласи и енциклопедије, види се велика разноликост у транскрипцији кинеских географских имена. Због тога је несумњиво потребно да се нормира писање кинеских географских имена и да се утврди јединствен систем у третману кинеских гласова. Овај прилог има за циљ да покаже стање транскрипције кинеских географских имена у српскохрватском језику на примеру неколико наших најпознатијих издања атласа и енциклопедија. За илустрацију су узета следећа издања:

Велики атлас света, „Просвета” Београд и „Младинска књига” Лубљана, 1973. у ћириличком издању, за који је коришћена скраћеница ВАС;

исто дело у латиничком издању, *Veliki atlas svijeta*, скраћ. VAS;

Војна енциклопедија, том 4, Београд 1961, скраћ. ВЕ;

Enciklopedija Leksikografskog zavoda, том 4, Загреб 1959, скраћ. ЕЛЗ с., и друго издање из 1967, скраћ. ЕЛЗ н.;

Мала енциклопедија, „Просвета”, Београд 1959, скраћ. ПЕ;

Atlas svijeta, Југославенски лексикографски завод, 5. издање, Загреб 1974, скраћ. АС.

Интересантно је подвући да су разлике у транскрипцији најочљивије међу латиничким издањима, што је последица преузимања различитих енглеских система транскрипције. Нај-

упадљивије разлике у енглеским системима виде се у третману падатаалних сугласника J, Q и X (према новој кинеској латиничкој транскрипцији): J = Ch или K, Q = Ch' или K, X = Hs или S, на пример JIANG + SU дало је Chiang-Su BE, Kiangsu ЕЛЗ и AC и JIANGSU VAS; QIONG + SHAN дало је Ch'iung-Shan BE, Kiungshan ЕЛЗ и Qiongshan VAS; XI + AN дало је Hsi-An BE, Sian ЕЛЗ с., Hsian AC и Xi'an VAS. Важно је истаћи да је *Велики атлас свијета* у латиничком издању користио нову кинеску латиничку транскрипцију, која се битно разликује од енглеских. Што се тиче ћириличких издања, далеко је теже уочити систем транскрипције, јер су с једне стране — узимане различите латиничке основе, а с друге стране — различито су транскрибоване у наше писмо.

Једну од битних разлика међу наведеним издањима представља и одвојено и спојено писање кинеских речи. Развојено писање сваког слога утицај је кинеског хијероглифског писма, у коме сваки слог има свој засебни хијероглиф. Старије транскрипције држале су се овог слоговног начела, док се у новије време (укључујући нови кинески систем) пише спојено, јер се на тај начин реалније одражавају речи кинеског језика.

Уочљиве су и разлике у дужини назива. Најчешће трећи слог значи географски апелатив: Kuei-Chou Sheng BE, Kweichow ЕЛЗ (Sheng значи „провинција“). У нашем предлогу одлучујемо се за краћи облик, осим у случајевима где је сам назив једносложен. У том случају предаже се писање и апелатива, нпр. *Тун(г)кјанг* од DONG + JIANG, где JIANG значи „река“; у неким нашим изворима имамо и само Tung (ЕЛЗ и AC).

Приложени азбучни списак кинеских географских имена има за циљ да покаже разноликост система транскрипције коришћених у нашим картама и не претендује на исцрпност и свеобухватност. У сваком примеру даје се (1) основни облик који се предаже (сагласно систему изложеном у претходном чланку), (2) структура имена показана новом кинеском латиничком транскрипцијом (верзалом), (3) руска транскрипција, (4) тип појма (град, провинција и сл.), (5) третман на нашим картама. Руска транскрипција се наводи због своје велике прецизности и тачности преношења кинеских гласова; као таква она у многоме олакшава реконструкцију кинеских облика, и омогућава служења руским издањима — да помоћу њих утврђујемо писање кинеских географских имена. Енглеска транскрипција се не наводи посебно, јер је она у ствари садржана на нашим латиничким картама.

Анхуеј (AN + HUI, р. Аньхой) провинција. Исп. Анхуеј ВАС и ПЕ, An-Hui Sheng BE, Anhwei ЕЛЗ и AC, Anhui VAS.

Вујшан (WU + YI + SHAN) — планина. Исп. Вуј-Шан ВАС, Wu-i Shan BE, Wu Yi Shan ЕЛЗ с., Wui Shan ЕЛЗ н. и АС, Wuyi Shan VAS.

Вукјанг (WU + JIANG, р. Уцзян) — град. Исп. Wu-Chiang BE, Wuchiang АС и ЕЛЗ н., Wukiang ЕЛЗ с.

Вутун(г)кјао (WU + TONG + QIAO) — град. Исп. Утунгџао ВАС, Wut'ungch'iao АС.

Вучишан, Вучи (WU + ZHI + SHAN, р. Учжишань) — планина. Исп. Вучи-шан ВАС, Wu Chih Shan АС.

Јангце — према дијалекатском имену, док је по пекиншком дијалекту *Чан(г)кјанг* (SHANG + JIANG, р. Јанцзы или Чанцзян) — река. Исп. Чанкјанг поред Јангцекјанг ВАС, Јангцекјанг ПЕ, Ch'ang-Chiang поред Jangcekjang BE, Chang Chiang поред Yangtze ЕЛЗ с., Yangtze поред Ch'ang ЕЛЗ н. и АС, Chang Jiang поред Yangzi Jiang VAS.

Јичун (YI + CHUN) — град. Исп. Ичун ВАС, Ich'un АС, Yichun VAS.

Јулин (YU + LIN, р. Юйлин) — град. Исп. Јилин ВАС, Yülin АС.

Јунан или *Јун'нан* (YUN + NAN, р. Юннань) — провинција. Исп. Јунан ВАС, Јинан ПЕ, Yün-Nan Sheng BE, Yunnan ЕЛЗ с. и VAS, Yünnan АС и ЕЛЗ н.

Јунг(г)кја (YONG + JIA) — град. Исп. Јунгкја ПЕ, Yung-Chia VE, Yunkia ЕЛЗ с., Yongjia VAS.

Кансу (GAN + SU, р. Ганьсу) — провинција. Исп. Кансу ВАС и ПЕ, Kan-Su Sheng BE, Kansu ЕЛЗ и АС, Gansu VAS.

Квејјанг (GUI + YANG, р. Гуйян) — град. Исп. Квејјанг ВАС, Kuei-Yang BE, Kweiyang ЕЛЗ с., Kueiyang ЕЛЗ н. и АС, Guiyang VAS.

Килин (JI + LIN, р. Цзилин) или *Гирин* — провинција. Исп. Кирин ВАС и ПЕ, Chi-Lin Sheng BE, Kirin ЕЛЗ и АС, Jilin VAS.

Кингтао (QING + DAO, р. Циндао) — град. Исп. Цингтао ВАС и ПЕ, Ch'ing-Tao BE, Tsingtaon ЕЛЗ с., Ch'ingtao ЕЛЗ н. и АС, Qingdao VAS.

Кингхај (QING + HAI, р. Цинхай) — провинција. Исп. Цингхај ВАС, Чингхај ПЕ, Ch'ing-Hai BE, Chinghai ЕЛЗ и АС, Qinghai VAS.

Кинлингшан, Кинлинг (QIN + LING + SHAN, р. Цињлин) — планина. Исп. Цињлинг-Шан ВАС, Chin Ling Shan ЕЛЗ, Ch'in Ling Shan BE и АС, Qin Ling Shan VAS.

Кинсјен (QIN + XIAN, р. Цињсянь) — град. Исп. Цинсиен ВАС, Ch'in-Hsien BE, Ch'inhsien ЕЛЗ, АС и VAS.

Кјамуси (JIA + MU + SI, р. Цјямусы) — град. Исп. Кјамусу ВАС, Chia-Mu-Ssu BE, Kiamusze ЕЛЗ и АС, Jiamusi VAS.

Кјангси (JIANG + XI, р. Цзянси) — провинција. Исп. Кјангси ВАС и ПЕ, Chiang-Hsi Sheng BE, Kiangsi ЕЛЗ и АС, Jiangxi VAS.

Кјангсу (JIANG + SU, р. Цзянсу) — провинција. Исп. Кјангсу ВАС, Kiangsu ЕЛЗ и АС, Chiang-Su Sheng BE, Jiangsu VAS.

Кјаочоу (JIAO + ZHOU) — залив. Исп. Чиачоу ВАС, Кјаучоу ПЕ, Chiao-Chou Wan BE, Kiaochow ЕЛЗ с., Chiao-chou АС и ЕЛЗ н., Jiaozhou VAS.

Куангси (GUANG + XI, р. Гуанси) — аутономна покрајина. Исп. Квангси-Чуанг ВАС, Куангси ПЕ, Kuang-Hsi Sheng BE, Kwangsi ЕЛЗ и АС, Guangxi VAS.

Куан(г)тунг (GUANG + DONG, р. Гуандун) — провинција. Исп. Квантунг ВАС, Куантунг ПЕ, Kuang-Tung Sheng BE, Kwantung ЕЛЗ и АС, Guangdong VAS.

Куангчоу (GUANG + ZHOU, р. Гуанчжоу) — град. Исп. Куангчоу ВАС, Kuang-Chou BE, Kwang Chow ЕЛЗ с., Kuangchou ЕЛЗ н. и АС, Guangzhou VAS.

Квејкјанг (GUI + JIANG, р. Гуйцзян) — река. Исп. Квејкјанг ВАС, Kuei Chiang BE, Kwei ЕЛЗ с., Kuei ЕЛЗ н. и АС, Gui Jiang VAS.

Квејчоу (GUI + ZHOU, р. Гуйчжоу) — провинција. Исп. Квејчоу ВАС и ПЕ, Kuei-Chou Sheng BE, Kweichow ЕЛЗ и АС, Guizhou VAS.

Кунминг (KUN + MING, р. Куньмин) — град. Исп. Кунминг ВАС и ПЕ, K'unming ЕЛЗ и АС, Kun-Ming BE.

Лојанг (LO + YANG, р. Лоян) — град. Исп. Лојанг ВАС и ПЕ, Loyang ЕЛЗ и АС, Lo-Yang BE, Luoyang VAS.

Љаонинг (LIAO + NING, р. Ляонин) — провинција. Исп. Љаонинг ВАС и ПЕ, Liao-Ning Sheng BE, Liaoning ЕЛЗ, АС и VAS.

Нанкинг (NAN + JING, р. традиционално Нанкин уместо Нанџзин) — град. Исп. Нанкинг ВАС и ПЕ, Nan-Ching BE, Nan-king ЕЛЗ с., Nanching ЕЛЗ н. и АС, Nanjing VAS.

Нанчанг (NAN + CHANG, Наньчан) — град. Исп. Нанчанг ВАС и ПЕ, Nan-Ch'ang BE, Nanchang ЕЛЗ с. и VAS, Nanch'ang ЕЛЗ н. и АС.

Нингсија (NING + XIA, р. Нинся) — аутономна покрајина. Исп. Нингсија ВАС и ПЕ, Ning-Hsia Sheng BE, Ningsia ЕЛЗ и АС, Ningxia VAS.

Пекинг — традиционални облик, док би по систему било *Пејкинг* (BEI + JING, руски би било Бейџин, али се чува традиционално Пекин) — главни град Кине. Исп. Пекинг ВАС, Пекинг поред Пејпинг ПЕ, Pei-P'ing BE, Peking ЕЛЗ, Peking поред Peip'ing АС, Beijing поред Peking VAS.

Сечуан (SI- са тврдим *i* + CHUAN, р. Сычуань) — провинција. Исп. Сечуан ВАС и ПЕ, Ssu-Chuan Sheng BE, Szechuan

ЕЛЗ с., Szechwan ЕЛЗ н. и АС, Sichuan VAS. Овде задржавамо *Се* уместо *Си* због створене традиције.

Сијан, *Си'ан* (XI+AN, р. Сиань) — град. Исп. Сиан ВАС, Сијан ПЕ, Hsi-An BE, Sian ЕЛЗ с., Hsian поред Sian ЕЛЗ н. и АС, Xi'an VAS.

Синкјанг (XIN+JIANG, р. Синьцзян) — аутономна покрајина. Исп. Синкјанг ВАС и ПЕ, Hsin-Chiang BE, Sinkiang ЕЛЗ, АС и VAS.

Сјан(г)кјанг (XIAN+JIANG, р. Сянцзян) — река. Исп. Siang АС и ЕЛЗ, Hsiang Chiang BE, Хсианкјанг поред Сианкјанг ВАС, Xiang Jiang VAS.

Сјангтан (XIANG+TAN, р. Сянгань) — град. Исп. Сјангтан ВАС и ПЕ, Hsiang-T'an BE, Siangtan ЕЛЗ с., Hsiangt'an ЕЛЗ н. и АС, Xiangtan VAS.

Суејки (SUI+QI, р. Суйци) — град. Исп. Сүјци ВАС, Suich'i АС, Suiqi VAS.

Таијуан (TAI+YUAN, р. Тайюань) — град. Исп. Таијуан ВАС и ПЕ, T'ai-Yüan BE, Taiyuan ЕЛЗ с. и VAS, T'aiyüan ЕЛЗ н. и АС.

Тјенцин — као уступаку традиционалном облику, иначе би по систему било *Тјенкин* (TIAN+JIN, р. Тяньцзинь) — град. Исп. Тјенцин ВАС и ПЕ, T'ien-Ching BE, Tientsin ЕЛЗ с., T'ien-ching ВА и ЕЛЗ н., Tianjin VAS.

Тујун (DU+YUN, р. Дуюнь) — град. Исп. Ту-Yün BE, Тујун ЕЛЗ с., Tuüin ЕЛЗ н. и АС, Тујин ПЕ.

Тун(г)кјанг (DONG+JIANG) — река. Тунгкјанг ВАС, Tung Chiang BE, Tung ЕЛЗ и АС, Dong Jiang VAS.

Фукјен (FU+JIAN, р. Фуцзянь) — провинција. Исп. Фукиен ВАС и ПЕ, Fu-Chien Sheng BE, Fukien ЕЛЗ и АС, Fujian VAS.

Хајкоу (HAI+KOU, р. Хайкоу) — град. Исп. Haik'ou ЕЛЗ н. и АС, Haikou VAS, Хајкоу поред Хојкоу ВАС.

Хајнан (HAI+NAN — трећи слог DAO значи „острво”, р. Хайнань) — острво. Исп. Хајнан ВАС и ПЕ, Hainan ЕЛЗ и АС, Hai-Nan-Tao BE, Hainan Dao VAS.

Хангчоу (HANG + ZHOU, р. Ханчжоу) — град. Хангчоу ВАС и ПЕ, Hang-Chou BE, Hangchow ЕЛЗ с., Hangchou АС и ЕЛЗ н., Hangzhou VAS.

Хејлун(г)кјанг (HEI+LUNG+JIANG, р. Хэйлуңцзян) — провинција. Исп. Хејлунгкјанг ВАС, Heilungkiang ЕЛЗ и АС, Хајлунгкјанг ПЕ, Hei-Lung-Chiang Sheng BE, Heilongjiang VAS.

Хенан (HE+NAN, р. Хэнань) — провинција. Исп. Хенан ВАС, Хонан ПЕ, Ho-Nan Sheng BE, Honan ЕЛЗ и АС, Henan VAS.

Хепеј (HE+BEI, р. Хэбей) — провинција. Исп. Хепеј ВАС, Хопеј ПЕ, Ho-Pei Sheng BE, Нореј ЕЛЗ и АС, Hebei VAS.

Хепу (HE+PU, р. Хэпү) — град. Исп. Хопо ВАС, Ho-P'u BE, Норро ЕЛЗ с., Нор'и ЕЛЗ н. и АС, Неру VAS.

Хефеј (HE+FEI, р. Хэфей) — град. Исп. Хефеј ВАС, Ho-Fei BE, Hofei ЕЛЗ и АС, Hefei VAS.

Хуангхе (HUANG+HE, р. Хуанхэ) — река. Исп. Хоанг-хо ВАС, Хоангхо ПЕ, Huang Ho BE, Hwang Ho ЕЛЗ, Huang AC, Huang He VAS.

Хунан (HU+NAN, р. Хунань) — провинција. Исп. Хунан ВАС и ПЕ, Hu-Nan Sheng BE, Hupan ЕЛЗ, AC и VAS.

Хупеј (HU+BEI, р. Хубей) — провинција. Исп. Хупеј ВАС и ПЕ, Hu-Pei Sheng BE, Нурех ЕЛЗ и АС, Hubei VAS.

Чангша (CHANG+SHA, р. Чанша) — град. Исп. Чангша ВАС и ПЕ, Ch'ang-Sha BE, Changsha VAS и ЕЛЗ с., Ch'angsha AC и ЕЛЗ н.

Чекјанг (ZHE+JIANG, р. Чжецзян) — провинција. Исп. Чекјанг ВАС и ПЕ, Che-Chiang Sheng BE, Chekiang ЕЛЗ и АС, Zhejiang VAS.

Ченкјанг (ZHEN+JIANG, р. Чжэньцзян) — град. Исп. Ченкјанг ВАС, Чинкјанг ПЕ, Chen-Chiang BE, Chinkiang ЕЛЗ с., Chenchiang AC и ЕЛЗ н., Zhenjiang VAS.

Чуки (ZHU+JI, р. Чжуцзи) — град. Исп. Чу-Чи BE, Chuki ЕЛЗ с., Chuchi ЕЛЗ н. и АС.

Чун(г)кинг (CHONG+QING, р. Чунцин) — град. Исп. Чунгкинг ВАС и ПЕ, Ch'ung-Ch'ing BE, Chungking ЕЛЗ с., Ch'ungch'ing AC и ЕЛЗ н., Chongqing VAS.

Шан(г)хај — по систему, или *Шангај* као традиционални облик (SHANG+HAI, р. Шанхай) — град. Исп. Шангај ВАС и ПЕ, Shang-Hai BE, Shanghai ЕЛЗ, AC и VAS.

Шангжао (SHANG+RAO, р. Шанжао) — град. Исп. Шангжао ВАС, Shang-Jao BE, Shangjao ЕЛЗ и АС, Shangrao VAS.

Шанси (SHAN+XI, р. Шаньси) — провинција. Исп. Шанси ВАС и ПЕ, Shan-Hsi Sheng BE, Shansi ЕЛЗ и АС, Shanxi VAS.

Шантоу (SHAN+TOU, р. Шаньтоу) — према пекиншком изговору, док су облици типа Суатоу из јужног дијалекта) — град. Исп. Шантоу поред Сватоу ВАС, Сватоу ПЕ, Shan-T'ou BE, Swatow ЕЛЗ с., Shant'ou ЕЛЗ н. и АС, Shantou поред Svatov VAS.

Шантунг (SHAN+DONG, р. Шаньдун) — провинција. Исп. Шантунг ВАС и ПЕ, Shan-Tung Sheng BE, Shantung ЕЛЗ и АС, Shandong VAS.

Шенси (SHEN+XI, р. Шэньси) — провинција. Исп. Шенси ВАС и ПЕ, Shen-Hsi Sheng BE, Shensi ЕЛЗ и АС, Shenxi VAS.

Показани примери из разних наших издања географских карата указују на велику разноликост и шаренило које влада у српскохрватској транскрипцији кинеских географских имена и сведоче о потреби нормирања.

Радмила Ковачевић

ОСОБЕНОСТИ КИНЕСКИХ ВЛАСТИТИХ ИМЕНА

Да би се схватила природа кинеских властитих имена и проблеми њихове транскрипције, неопходно је дати неке нај-основније податке о карактеру кинеског језика и кинеског писма.

Прво кинеско писмо, које је било пиктографског карактера, појавило се веома давно. Током векова ово је писмо претрпело знатне промене, што је учинило да се графички лик већине кинеских савремених знакова умногоме разликује од првобитног. Тако се дошло до сасвим арбитрарне употребе садашњих кинеских хијероглифа, скоро исто тако као што се употребљавају слова у језицима са алфабетским писмом. Али, за разлику од алфабетског писма, кинеско писмо није зависно од фонетског аспекта речи већ од њеног семантичког садржаја.

Шта то значи?

Алфабетско писмо је чврсто везано за фонетику речи; свако слово или група слова означава један глас независно од семантичког карактера дате речи. Напротив, код кинеског писма основну улогу игра смисао речи. На пример, елемент KONG може се писати на више начина, односно различитим знаковима — па према томе може имати више значења: „празнина“, „ваздух“, „музички инструмент“, „страх“ итд. На тај се начин реализује читав графичко-визуелни речник, исто тако функционалан као и обични говорни речник. Ова два аспекта кинеског речника, графички и говорни, могу се узимати само заједно, јер узимање у обзир само једног од њих није прихватљиво за кинески језик (чак је графички аспект често много значајнији од говорног).

Једна прецизна транскрипција, чији би задатак био да верно пренеси кинеску језичку материју, морала би о свему томе водити рачуна, док су за практичне потребе преношења самих властитих имена у разним националним правописима могућна разнолика упрошћавања.

Основна и специфична црта кинеског писма састоји се у нотацији морфема (који су редовно једносложни). Са малим изузецима, сваки хијероглиф (односно графичка јединица)